

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1198254/5

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב צבי בן יעקב – אב"ד, הרב יצחק הדאיה, הרב משה בצרי

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד צירה חורש ועו"ד ציפי פיק וטו"ר נפתלי לוי)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יהונתן קנר)

הנדון: רשם דירה ע"ש אשתו להבריח מנושים, עדיפות מומחה בית הדין, דחיית בקשה לקבלת מניות בעין

פסק דין

עניינו של פסק דין זה - חלוקת רכוש בין בני זוג.

הצדדים נישאו זה לזה כדמו"י בתאריך י"ב בסיון תשנ"ד (22.5.1994), ומנישואין אלה נולדו לצדדים שתי בנות – שתיהן בגירות.

עניין הגירושין לא נתון ככל הנראה במחלוקת בין הצדדים, כאשר שני הצדדים תבעו גירושין. בתאריך ז' בתמוז תשע"ט (10.7.19) הגישה האישה תביעה לשלום בית ולחלופין גירושין, וכעבור כשבועיים, בתאריך כ"ב בתמוז תשע"ט (25.7.19) הגיש הבעל תביעת גירושין. לתביעות הגירושין נכרכו ענייני רכוש ומזונות אישה. למעשה עיקר המחלוקת קיימת כיום בנושאי הרכוש.

בית הדין קיים דיונים רבים בתיק זה, ואף מונו מומחים (אקטוארית, ומומחה להערכת שווי עסק הבעל). קיימת מחלוקת בין הצדדים בעניינה של הדירה ברחוב נ', שהייתה של הבעל עוד מלפני הנישואין (החל מחודש מאי 1992), והייתה רשומה אך על שמו, ובשנת 2004 שינה את הרישום ורשם את הדירה על שם האישה. לטענתו, הוא ואחיו שהיו שותפים בעסקים ועמדו בפני הרחבת העסק, חששו למצב בו העסק יתמוטט והנכסים הפרטיים יעוקלו על ידי נושים, ולאחר התייעצות שקיימו עם עו"ד אהוד פורת, רשם הבעל את הדירה על שם אשתו, וגם אחיו רשם את דירתו על שם האישה. עו"ד אהוד פורת בא לבית הדין והעיד בעניין.

נציין כי בית הדין התייחס לעניינם של הצדדים באורך רוח. בתחילה מתוך תקווה או מחשבה שיש עדיין סיכוי לחזרת הבעל לבית, ובהמשך, מתוך תקווה שהצדדים יוכלו להגיע להסכמות. עוד נציין כי מדובר בשני צדדים מכובדים, וגם בתקופת המשבר הרי הם מתנהלים בצורה הוגנת ומכובדת האחד כלפי השני, התנהגות שלצערנו די זרה במחוזותינו.

הדירה ברחוב נ'

הדירה ברחוב נ' הייתה שייכת לבעל עוד טרם נישואיו, והייתה רשומה רק על שמו. בשנת 2004 העביר הבעל את הדירה בשלמות על שם האישה. כך עשה הבעל וכך עשה גם אחיו, הכול בעצת עו"ד פורת, וזאת על מנת להבטיח את נכסי המשפחה מפני הנושים. עו"ד פורת הופיע בפני בית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הדין בתאריך י"ח בשבט תשפ"א (31.1.21), ונביא מהדברים שאמר עו"ד פורת, כפי שמופיע בפרוטוקול הדיון:

"כאשר הם הגיעו אלי, אני הייתי בקשר גם לפני כן אבל אני מדבר על השלב של שנת 2003, הם אמרו לי שהם הולכים להגדיל את הפעילות. לא היו חובות או נושים. הם הודיעו לי שהם רוצים להגדיל את הפעילות אבל הם הביעו בפני את חששם לגבי העתיד. באותו שלב לא היו להם נושים, ואז אמרתי להם אם אתם הולכים להגדיל את הפעילות ויכול להיות חשד, אני מכיר מספר אנשי עסקים, עוד בטרם שהם נכנסו למצבים פחות נעימים הם דאגו שהנכסים המשפחתיים יהיו על שם האישה וזה בתנאי שמערכת היחסים תקינה והמצב לא ינוצל לרעה. אני שוחחתי עם שני האחים כמשהו עקרוני ומשהו צופה פני עתיד לגבי שניהם באותה מידה.

[...]

בהיבט הפורמלי אין מחלוקת על מתנה שנעשה ברישום. אבל אני כאן כדי להסביר את המטרה ואת הרקע למהלך הזה. הרקע לא היה רקע אישי של בעל שהחליט לתת מתנה לאישה. הרקע היה שהיה חשש בעתיד לנכסים, רצון להגן במידה ובעתיד תהיה בעיה. זה היה הרקע וזו הייתה המטרה לצעד שבוצע במשרד שלנו. ולכן אין לי מחלוקת על הניירת והרישום הפורמלי ואין לי טענות לגבי הפרוצדורה שננקטה אני בא להסביר את המטרה ואת המהות של מה שבוצע.

[...]

אני הקדשתי לשני האחים שיחה עמוקה, ואמרתי אם יש חשש שזה ינוצל לרעה, או אתם חוששים לעגינות של מי מהנשים שאתם נשואים להם, אז עדיף לא לעשות את המהלך הזה. שניהם היו בטוחים בלשוננו ובשפתו וכל אחד אמר לי, מערכת היחסים טובה מאוד, יש אמון ושניהם אמרו לי שהם לא מעלים על דעתם שזה ינוצל לרעה ובטח לא במצב של קיפוח. זה לא עלה על דעתו של אף אחד מהאחים. ולכן התחושה של כולם הייתה או לא לשנות דבר או חס וחלילה במקרה של משבר כלכלי עתידי יכול להועיל. זו הייתה המטרה היחידה של המהלך הזה."

בהמשך נחקר עו"ד פורת ע"י בא כוח האישה. הוא נשאל מספר שאלות, ובהן, מדוע לא ביצע מנגנוני הגנה כמו הסכם ממון, ייפוי כוח בלתי חוזר וכד', למקרה כמו זה, שהאישה אחר כך תטען שהיא הבעלים מכוח המתנה, ועל כך השיב עו"ד פורת:

"כל מהלך שהייתי עושה אחרת, מחטיא את המטרה העיקרית. משום שאם הייתי נחקר על ידי נושה של חברת מ' ולא על ידיך, והוא היה שואל אותי האם במקביל להעברה נערך הסכם ממון שמבטל את העברה."

עוד הוסיף עו"ד פורת:

"היו לי מספר לא מעט של מקרים בהם מעביר בעל לאישה מתנה. והנסיבות שונות ממקרה למקרה. הרבה פעמים המקרים הם נסיבות משפחתיות. פה היה לי מקרה ששני אחים יחד, באים אלי, ומבעים חשש בקשר לדירה שמתגוררת המשפחה, מקבלים ממני המלצה, אני מוודא עם שניהם שהם ביחסים תקינים עם האישה ושזה לא ינוצל לרעה וכזה מקרה שבאופן סימולטני שני אחים מבצעים העברה מסיבה מוגדרת, לא היה לי פרט למקרה הזה. לכן המקרה נחרט בזיכרוני ולכן הסכמתי לבוא ולהעיד על מנת להבהיר את הרקע המיוחד של ההעברה הזו."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עניין הדירה עלה גם בחקירת הצדדים בפני בית הדין בתאריך ו' בכסלו תשפ"א (22.11.20).
כך אמר הבעל (שורה 155 ולהלן לפרוטוקול):

"ניגשתי לעו"ד אהוד פורת, לאשתו הייתה חנות כלי בית ומטבח, ואמרתי לו תראה אהוד אנו מתבקשים על ידי הבנק פיקדונות אישים ואנו נאלצים לקחת הלוואות לצורך המימון ואני לא יודע מה לעשות, המשפחה חשובה לי, תסתכל על מסמכי הבנק ותייעץ לנו מה לעשות, מר אהוד פורת קרא את המסמכים והגיע לבנק והבין מה קורה שם, והוא אמר לנו להעביר את הדירה על שם האישה, בשביל שבימים ובמידה שיהיה קריסה, אתם תהיו מוגנים. זו דירה שנקנתה מכספיו של אבא שלי, אני שיפצתי אותה והייתי שם 20 שנה. זו בושה וחרפה שרוצים את הדירה שהגיעה מכספים של ניצול שואה."

האישה טענה שהבעל העביר את הדירה על שמה מתוך אהבה, ראה שורה 269 ולהלן לפרוטוקול. ובשורה 285 לפרוטוקול: "הוא חיבק אותי בארוחת ערב והוא אמר לי שהוא רוצה לדאוג לי ולהעביר לי את הדירה".

לאחר ששמענו את דברי הצדדים ובאי כוחם וכן את דברי העד, בית הדין מתרשם בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שכל נושא העברת הדירה לא הייתה למטרת מתנה, כפי שמשקפים המסמכים, אלא למטרת הברחת נכסים והגנה על נכסי המשפחה מפני נושים. העובדה שכך גם עשה אחיו של הבעל, ש', שהעביר בו זמנית את הדירה ע"ש אשתו, וכן עדותו של עו"ד פורת, שממנה התרשמנו כמהימנה ביותר. כל הדרכים מוליכות לכך שהרישום שכיום הוא על שם האישה נעשה לצורך הברחה, וכי בפועל יש לראות את הנכס כרשום על שם הבעל, אולם לאישה יש זכויות של מחצית בנכס מכוח שיתוף ספציפי (זמן הנישואין, גידול הבנות וכו'), ואף הבעל אינו מבקש מעבר למחצית מהבית, שלמעשה היה שלו עוד לפני הנישואין). משכך אין ספק שבהתאם לחוק יש לקבוע שהדירה ברחוב נ', שייכת מחצית לבעל ומחצית לאישה, ואין ברישום כדי לשנות את הבעלות על הדירה.

בעניין זה נזכיר גם את סעיף 9 לחוק יחסי מומן בין בני זוג, שאין הרישום לבדו מהווה ראיה שיש למעט נכס מאיזון המשאבים. במקרה שלפנינו אנו סבורים שאין ברישום ראיה כלל, לאחר שהרישום נעשה שלא מתוך כוונה למתנה.

סוגיית הברחת נכסים, הינה בגמ' כתובות עח, ב – עט, א. שם בסוגיא נצרכו מספר תנאים כדי להוכיח שכוונת האישה הייתה להבריא נכסים. אולם כאשר יש גילוי דעת מפורש בפני עדים וכדומה בזה לכו"ע המתנה חוזרת, וכמו שכתבו התוס' שם (כתובות עח, ב ד"ה כתבתניהו). שהרי כל דיני מברחת הם בבחינת אומדנא במתנה, האם הייתה כאן כוונה למתנה גמורה אם לאו, וכל שבית הדין רואה שלא הייתה הכוונה למתנה גמורה אלא להברחה, בין אם יהיה על ידי גילוי דעת או בכל דרך שיראה בית הדין, אין כאן מתנה גמורה.

להלן נביא מקורות הדין שהולכים במתנה אחר אומדנא, ואפילו בדברים שבלב.

סוגיה מרכזית בעניין מצאנו בבבא בתרא קמו, ב:

משנה. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים ושייר קרקע כל שהוא, מתנתו קיימת. לא שייר קרקע כל שהוא, אין מתנתו קיימת.

ובגמרא שם:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מאן תנא דאזלינן בתר אומדנא (דסבירא ליה דאזלינן בתר אומדנא, דדעתא דנותן מתנה אע"פ שלא פירש, כמי שפירש דמי, דקתני היכא דלא שייר קרקע כל שהוא, אמדינן דעתיה שנתייאש מן החיים, ולהכי לא שייר ואדעתא דהכי יהב, שאם ימות תתקיים המתנה ואם יעמוד תחזור לו ולא תתקיים המתנה – רשב"ם), **אמר רב נחמן רבי שמעון בן מנסיא היא**, דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואחר כך בא בנו, מתנתו מתנה. רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה, שאלמלי היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן.

וכן הוא בב"ב קלב, א, על הא דתניא בברייתא :

"כתב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר חוב שקדם למתנה שנתן לאישה, רבי אליעזר אומר תקרע מתנתה ותעמוד על כתובתה, וחכמים אומרים תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה, ונמצאת קרחת מכאן ומכאן."

והביאה הגמ' דברי רב נחמן, דהלכה תקרע כתובתה ותעמוד על מתנתה ונמצאת קרחת מכאן ומכאן.

"למימרא דלא אזיל רב נחמן בתר אומדנא, והתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו, מתנתו מתנה. ר' שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה, שאילו היה יודע שבנו קיים לא כתבן. ואמר רב נחמן הלכה כרבי שמעון בן מנסיא? שאני התם דניחא לה דתיפוק עלה קלא דכתבינהו ניהלה להנהו נכסים."

ומבואר בגמ' הנ"ל, הן ביש נוחלין והן במי שמת, דאליבא דרב נחמן אזלינן בתר אומדנא.

תוס' קדושין מט, ב (ד"ה דברים), לעניין מה שמועיל אם פירש שמוכר נכסיו כדי לעלות לארץ ישראל, שאם לא עלה בטל המכר, ולא בעינן תנאי כפול לביטול המכר, כתבו בטעם הדבר וז"ל :

"דיש דברים שאינם צריכין תנאי כפול אלא גלוי מילתא, דאנן סהדי דאדעתא דהכי עביד, וגם יש דברים דאפילו גילוי מילתא לא בעי, כגון ההיא דהכותב כל נכסיו לאחרים ושמע שיש לו בן שהמתנה בטלה, וכן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא, לפי שאנו אומדין שלכך היה בדעתו, וכמו כן אנן סהדי דלא זבן אלא אדעתא למיסק לארעא דישראל".

מבואר מהתוס' דאם יש לנו אומדנא בדעתו למה התכווין בשעת המתנה, אין צריך במתנה תנאי כפול, דבעצם מתן המתנה מונח התנאי שאנו אומדים שזו הייתה כוונתו במתנה. וכן הוא בתוס' כתובות צז, א (ד"ה זבין). וכן כתב הריטב"א לעניין כתב כל נכסין לאשתו ויצא שטר חוב קודם למתנה (ב"ב קלב, א כנ"ל) :

"דבכי הא דברים שבלב דברים כדכתיבנא בכמה דוכתי, והשתא קס"ד דה"נ אומדנא דמוכח הוא, דאילו ידעה דיצא שטר חוב קודם למתנתה לא הייתה מוחלת".

וכן הוא בריטב"א ב"ב קמו, ב. הריטב"א מחלק דאומדנא דמהני במתנה הינה דוקא אומדנא שברורה לכל העולם, שהיא בליבו ובלב כל העולם, וז"ל :

"דהיא דגבי בנו, אומדנא דמוכח לכל העולם שלא נתן אלא משום ששמע שמת בנו וכסבור שהוא מת, וכי אמרינן דברים שבלב אינם דברים, שאני הכא שהם דברים שבלבו ובלב כל אדם".

וכן הוא בריטב"א קדושין נ, א :

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"ומסתברא לי דבשלמא כדין הוו דברים שבלבו, דהא אפשר דכיון דאניס כדין דגמר ומגרש, ואי לא גמר בליביה, דברים שבלבו הם ואינם דברים, אבל כשהוא מעושה בגוים אי נמי בישראל שלא כדין, אנן סהדי שהוא אנוס מתחלה ועד סוף והווי להו דברים שבלבו ובלב כל אדם דהווי דברים, כדאמרינן גבי מברחת דלא קנה אף על גב דלא גליא דעתה כדאיתא בכתובות (עט,א) ובפרק מי שמת (ב"ב קנא,א), וכדאמרינן במי ששמע שמת בנו ונתן כל נכסיו ואחר כך בא בנו שבטלה מתנתו, אף על פי שלא אמר כלום בשעת המתנה כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב קלב,א), וכדקיימא לן דמצוה מחמת מיתה שנתן כל נכסיו, שאע"פ שכתב וזיכה וקנו מידו מעכשיו אם עמד חוזר, משום דהני דברים שבלב כל אדם שעל דעת כן נתן".

ומבואר שאין חילוק בין מתנה לשאר דברים, דכל שהוא דברים שבלב כל אדם, שיש לנו אומדן דעת שכן כוונת כל נותני מתנות לתת רק בגלל סיבה מסוימת, כמו שמע שמת בנו, דבודאי כל מי שנותן מתנה יהיב רק מטעם זה ששמע שמת בנו, וזה ברור בדעת העולם, ולכן אומדנא כזו אף שלא גילה דעתו, אין צריך לגלות דעתו, דכל העולם יודע שכך היא כוונתו לתת המתנה רק על דעת כן. וכן הוא ברשב"א (כתובות עח,ב):

"דהוה ליה כשכיב מרע שכתב כל נכסיו דאם עמד חוזר, משום דאומדן דמוכח הוא שלא נתנה זו כל נכסיה אלא משום דבעיא לאינסובי להאי. וכן נמי בשכיב מרע משום דסבור הוא שימות, ולא דברים שבלב הן שבלב כל העולם, ושהכל מודים בכך".

וכן הוא בתוס' רי"ד (ב"ב קמו,ב); "ולא אמרינן דברים שבלב אינם דברים. היכא דמעשה מוכיח כי הכא", דכשיש מעשה המוכיח, הרי הדברים שבלב מונחים בעצם המעשה והוי דברים שבעצם המעשה ולא בלב, דהמגבלה של המתנה מוכחת בעצם מעשה המתנה, ולכן לא הוי דברים שבלב. ועיי' בתוס' רי"ד קדושין מט,ב, דיש חילוק בין מתנה למכר, ונראה בכוונתו, דלעניין מתנה יש יותר אומדנא הידועה לכל העולם, שלא היה נותן אם היה יודע שכך יהיה בסופו, ולכן במתנה יש יותר אומדנא דמוכח מאשר במכר, וז"ל התוס' רי"ד:

"אלא ודאי הדבר ברור כשמש דבהכי עסקינן, כגון שהיה ידוע לכל שכינוי כי הוא רוצה לעלות, אלא מפני שלא הודיע דבר זה בעת המכר אמר רבא דדברים שבלב אינם דברים כדפירש המורה וכדכתב בספרים, ובעידנא דזבין לא אמר, וההיא דזבני אפדיניהו כגון דאמר בההיא שעתא כדפרישית התם. וההיא דמברחת דמבטלינן למתנה ולא אמרינן דברים שבלב אינן דברים ואזלינן בתר אומדנא, משום דהיא מתנה ולא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני, אבל אם מכרה נכסיה אף על פי שהדבר ידוע שהיא רוצה להינשא מכרה קיים. וכן נמי שכיב מרע אם מכר כל נכסיו לא אמרינן כסבור למות הוא, שאם כן למה קבל מעות, ודוקא כשנתן. וחילוק יש בין מכר ובין מתנה. והכי אמרינן בפ' מי שמת, איבעיא להו מכר כל נכסיו מהו, זימנין אמר רב יהודה אמר רב אם עמד חוזר, וזימנין אמר רב יהודה אמר רב אם עמד אינו חוזר, ולא פליגי, הא דאיתנהו בעיניהו והא דפרעיניהו בחובו. פי' אי איתנהו בעיניהו, מכרו קיים דאין סבור למות, אלמא חילוק יש בין מכר ובין מתנה. וכן נמי בההיא דבעיא למיסק לארץ ישראל, אם לא מכר אלא חילק קרקעותיו לקרוביו בעבור שהיה סבור לעלות, והיו יודעים העולם כי הוא רוצה לעלות ולא עלה, אין מתנתו מתנה, ואע"פ שבעת המתנה לא אמר כלום, דאיכא אומדנא ואנן סהדי דאדעתא דהכי עבד, ואין המתנה דומה למכר".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העולה מדבריו, דלבטל מתנה, יש אומדן דעת יותר ברור, דכיון שנותן בחינם וללא תמורה, בלבו ובלב כל אדם מונחת האומדנא שלא היה נותן אלא מחמת סיבה מסוימת, משא"כ במכר שמקבל מעות בעבור המכר, האומדנא אינה ברורה דיה שבלבו ובלב כל אדם לא היה מוכר.

וכדעת התוס' רי"ד מצאנו בשלטי גבורים (כתובות נו, א בעמודה"ר, אות ח), וז"ל:

"ולא אמרו דברים שבלב אינם דברים אלא במכר, הואיל ומכר לו לזה במעותיו, אין לנו לילך אחר דברים שבלב. אבל במתנה אנו הולכים אחר דברים שבלב, שאם אנו מכירין דעתו שאינו גומר ומקנה בליבו, אין מתנתו מתנה, שהרי שכיב מרע אע"פ שנתן נכסיו במתנה סתם, הואיל ואנו מכירין שאינו נותן אלא על דעת שימות, אם עמד מחוליו חוזר ממתנתו".

וכדברי השלטי גבורים פסק הרמ"א בחו"מ רז, ד.

הסבר דברי השלטי גבורים מצאנו בסמ"ע רז, י, וז"ל:

"הטעם, דדוקא במכר דקיבל מעות, מסתמא גמר ומקני אם לא דפירש, משא"כ במתנה דהוא בחינם, דאומדן דעת כל דהו מבטל המעשה, ואמרין ביה דלא גמר בדעתו ליתנו לו בחינם".

מבואר דמתנה שהיא בחינם, אומדן דעת כל דהו מבטל את המעשה, משא"כ מכר.

וכן מבואר להדיא בדברי הר"ן בקדושין (כ, ב מעמודה"ר):

"דכל כה"ג כיון שהעניין מוכיח מתוכו, לאו דברים שבלב נינהו אלא הרי הוא כאילו נאמר בפירוש, דמברחת מוכחא מילתא, משום דליכא דיהבה כולהו נכסי לאחרניי והיא תשאל על הפתחים, ובודאי דמשום אנסובי הוא דעבדה הכי. וכן נמי אותה אישה שנשבעה בידוע שלא היה דעתה לכלל הקופץ תחלה ואפי' מנוול ומוכה שחין, אלא ודאי להגון לה נתכוונה, והיינו טעמא נמי דמתנת שכיב מרע בכל נכסיו אם עמד חוזר ולא אמרינן דכדברים שבלב נינהו ותהוי כמתנת שכיב מרע במקצת שאינו חוזר, משום דכל כה"ג שהעניין מוכיח מתוכו לאו דברים שבלב הם אלא דברים שבפי כל העולם ובלבם. אבל הא דשמעתין לאו מוכחא מילתא כולי האי, דאימור זוזי איצטריכו ליה וזבין. ואע"ג דבלביה לא ניחא ליה, בעידן זביני מיהא לא מוכחא מילתא, ומש"ה מסקינן דכל כה"ג דברים שבלב אינן דברים".

הרי להדיא דיש אומדנא שהעניין מוכח מתוך מעשה הנתינה, וכמו דמוכח ממעשה נתינה של אישה, שלא הייתה נותנת כל נכסיה, ובודאי עשתה כן כיון שעומדת להינשא, ולכן אין צריך להתנות או לגלות דעתו, דעצם המעשה מוכיח כן.

וכן מבואר במאירי (ב"ב קמו, ב):

"ואע"פ שכלל ידוע דברים שבלב אינן דברים, כתבו גדולי הצרפתים שבחמשה מקומות בתלמוד מצינו שהם דברים, וסימן השמועות; זו שבכאן, ומתנה טמירתא, ומברחת, וההיא בצורתא דהוה בנהרדעא וזבון אפדנייהו, והקדש שאמרו שיש בה שאלה. וטעם כלם משום אומדנא דמוכח ולא היה רואה עצמו צריך אלא לגלוי הדעת, אבל מכר היה לו לגלות דעתו".

ועיינן עוד במאירי קדושין מט, ב, דבמברחת ושמע שמת בנו, אף בלא שום דבור יש אומדן מאליו. ובמכר שמקבל כסף בתמורה, תמורת המכר מפקיעה את האומדן, שאפשר שהמעות גורמים לו להתרצות אף כנגד מה שהיה בדעתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומדברי הרא"ש (כתובות יא, ט) מבואר שאין החילוק בין מכר למתנה, אלא אם יש כאן אומדנא דמוכח או לא, ואפילו בעניינים של מכר, אם יש לפנינו אומדנא דמוכח, אפשר לבטל המקח.

הרא"ש מיירי על הא דאיתא בגמ' כתובות צז, א: "איבעיא להו, זבין ולא איצטריכו ליה זוזי, הדרי זביני או לא הדרי זביני." ומסקנת הגמ': "והלכתא, זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני". ורש"י פירש שם בסוגיא, שלא פירש המוכר שצריך זוזי כדי לקנות חייטים: "מכר שדהו, ואנו יודעים שהיה חפץ לקנות שדה פלוני או פרגמטיא פלונית באותן מעות. ולא איצטריכו ליה זוזי - שחזרו בהן המוכרים". אמנם מדברי הרמב"ם (מכירה יא, ח) מבואר שפירש המוכר מטרת המכירה, דומיא דמוכר דבעי למיסק לארעא דישראל. ואפשר דכן הוא לרש"י, ואנן ידעינן מחמת גילוי דעתו.

והרא"ש כתב דיש פעמים שהולכים אחר האומדנא:

"ויש דברים שאפילו גילוי דעת אין צריך, משום דאיכא אומדנא דמוכח דאפי' לא גילה דעתו בשעת המעשה לא הווי דברים שבלב, משום דבלאו גילוי דעת אנן סהדי דלהכי איכוין, כגון שטר מברחת דלעיל (עח, ב), ולקח מן האיש וחזר ולקח מן האישה דלעיל (צה, א), והכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא בפ' יש נוחלין (קלא, ב), ושכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים בפ' מי שמת (קמו, ב), וההוא דשמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים, אמר ר"ש בן מנסיא בידוע שאם היה בנו קיים לא היה כותבן לאחרים (שם), וכן המקדש אחותו (קידושין מו, ב), בין למאן דאמר דאמר דאמר דאמר דאמר מתנה, וכן סבלונות וקידושין דהדרי (שם נב, ב), וכן נדרי זרוזין בפ' ארבעה נדרים (כ, ב). כל אלו אומדנא דמוכח אינון, הלכך אפילו גילוי דעת לא בעי לא בשעת מעשה ולא קודם לכן. אבל זבין ולא איצטריכו ליה זוזי, וההוא גברא דזבין נכסי אדעתא למיסק לארעא דישראל, אף על גב דגלי אדעתיה מעיקרא וידוע לכל שלדעת כן הוא מוכר, בעינן גילוי דעת בשעת מעשה, דליכא אומדנא דמוכח כולי האי בלא גילוי דעת, דהרבה פעמים אדם מוכר קרקעותיו ואין ידוע למה הוא מוכרן".

מבואר שאין ב"מוכר ולא איצטריכו ליה זוזי" אומדנא דמוכח, כיון שיש פעמים סיבות רבות למכירה, ואילו לא גילה דעתו, לא ידעינן למטרת המכירה, ואינו דומה לכל הנהו דלעיל שבעצם המתנה וללא דיבורו, כבר מונח האומדן דעת לביטולה במקרים מסוימים.

וכן מבואר בתשובת הרא"ש (כלל לד סימן א). הרא"ש נשאל בראובן ששדך את בתו לבן שמעון וקבעו זמן ליום החופה, והתנו ביניהם שכל מי שיעבור הזמן שיתן לחברו סכום ידוע לקנס. ולפני זמן החופה, יצאה בת ראובן, אחות המשודכת, מן הכלל, וכפרה בעיקר, ושמעון רוצה לחזור בו מהבטחתו בטענה שעל דעת אונס גדול כזה לא התחייב. והרא"ש נשא ונתן בדין אומדנא, שכל אומדנא דמוכח הרי הוא כתנאי:

"וכן בנדון זה, אומדנא דמוכח שאלו היה יודע דבר זה שהיה עתיד ליעשות, לא היה מקבל עליו קנס זה, דישראל קדושים הם והרבה פורשים מלהתערב בפגם גזרה. ורגלים לדבר, שהרי העביר זמן החופה והכניס עצמו בספק הפסד הקנס, כל שכן שמתחלה אדעתא דהכי לא הקנה ושעבד עצמו, ואומדנא דמוכח הוא, וכאלו התנה בפירוש דמי".

הרי דבכל עניין, אף בדברים שאינם בגדר מתנה, דוו התחייבות הדדית, ובכל אופן היכא דיש אומדנא דמוכח, הרי זה כאילו התנה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

וכן נמצא בתשובת הרא"ש (כלל עה סימן א'). הרא"ש נשאל בראובן שלוח בעדים ובלא שטר משמעון, ואחר כך נתן כל נכסיו ללוי, כדי להפקיע חוב שמעון. והשיב הרא"ש דאזלינן בזה אחר אומדנא דמוכח, והביא ראיה משכיב מרע, ומדין נותן מתנה כששמע שמת בנו, ומשטר מברחת, שהלכו חכמים אחר אומדנא דמוכח. ואין לך אומדנא דמוכח יותר מאדם שנותן כל ממונו לאחרים, דודאי התכוון הוא להערים להפקיע מלוה שמעון, ולא תפק זממו ולא תועיל ערמתו. והביא הרא"ש ראיה מדינא דבר מצרא, במי שמכר חלק משדהו, שאם ניכר שהערים כדי להפקיע דינא דבר מצרא, לא תועיל מכירתו להפקיע זכות המצרן. והדברים קל וחומר, ומה בר מצרא תקנת חכמים בעלמא משום ועשית הישר והטוב, נתחכמו חכמי הגמרא כנגדו לבטל ערמתו ולא תעשינה ידיו תושיה, על אחת כמה וכמה הבא לגזול חברו בערמתו ולעבור על דברי תורה ולא לפרוע נושיו, שנבטל ערמתו ויגבה המלוה חובו מן המתנה:

"שכל המכין להערים, חכמי הגמרא עמדו כנגדו לבטל ערמתו. ונדון דבר מדבר ונלמוד דבר מדבר, כי חכמי התלמוד לא הספיקו לכתוב כל העתידות לבא. כל שכן הכא שדין גמור הוא, כי אין לך אומדנא דמוכח יותר מזה".

והביא הרא"ש מתשובת מהר"מ מרוטנבורג, באחד שקנה קרקע, והתנה בשעת הקנין על מנת שלא תהא לאשתו שעבוד כתובתה. וכן מי שקנה קרקע, וצוה להקנות לאחיו במקומו, וכתבו השטר בשם אחיו להפקיע שעבוד אשתו. ופסק מהר"מ שאשתו גובה מהם, אחרי שכיון להערים להפקיע תקנת חכמים, לא תועיל לו ערמתו. ודינים אלה שהזכיר מושתתים על אומדנא דמוכח לבטל מכר או מתנה, כשניכר באומדנא שנעשו כדי לבטל זכויות של אחרים. וכן נמצא גם בתשובת הרא"ש (כלל סח סימן כג), הובא להלכה בשולחן ערוך חושן משפט (סה, יז):

"מי שהוציא שטר חוב על חברו ותבעו בבית דין, ואחר כך נאבד ממנו, ויש כמה אומדנות דמוכחי טובא שנאבד, מחוייבים בית דין לכתוב מעשה בית דין ולקיים השטר כבתחלה, ולכופו לפרוע".

ועיין שם בסמ"ע ס"ק נו, דהיינו דוקא באומדנא דמוכח טובא.

במקרה שלפנינו יש אומדנא דמוכח טובא שכל כוונת הבעל היה להבטיח את נכסי המשפחה מפני נושים עתידיים. הן מחמת מה שהוא ואחיו העבירו את הדירה על שם נשותיהם, וכן עדותו הברורה של עו"ד פורת.

לאור האמור הדירה ברחוב ג', שייכת לשני הצדדים בחלקים שווים. יש למנות שמאי שיעריך את שווי מחצית הדירה, ושווי מחצית הדירה ינוכה מהסכום שיצטרך הבעל ליתן לאישה בגין העסק וח"ד האקטוארית וכדלהלן.

חברת מ'

בית הדין מינה את רו"ח שמואל רוזנבלום, כמומחה מטעם בית הדין לבחינת שווי חברת מ', הנמצאת בבעלות משותפת של הבעל ואחיו [ש'] כשכל אחד הוא הבעלים של מחצית ממניות החברה. בינואר 2019 רכשה החברה את הפעילות העסקית והמלאי של המותג D, ובנוסף בעלות משותפת (לבעל ולאחיו) בחברה סינית בשם א'.

חברת מ' הוקמה בשנת 2000, והיא עוסקת ביבוא ושיווק של מוצרי כלי בית ומטבח, והיא נציגה בלעדית של מספר מותגים. החברה מפעילה מספר חנויות המשווקות את מוצרי החברה, שני סניפים של המותג D, וכן כמה נקודות מכירה בתוך סניפים של רשת מזון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נכון לשנת 2018 הועסקו בחברה כ-118 עובדים. החברה מוכרת את מוצרי היבוא לרשתות, לצרכן (באמצעות חנויות החברה), מכירה לוועדי עובדים, ולמוסדות, כמו משרד הבטחון והשב"ס. הבעלים מפעילים חברה סינית בשם 'א', שפועלת כמתווכת בין מ' לספקים, ורווחיה עוברים למ'.

רו"ח רוזנבלום מציין שהערכת השווי בוצעה ליום כ"ג בטבת תשע"ט (31.12.18), זאת כדי לקבל נתוני חתך חשבונאיים וכספיים מדויקים (כמענה לשאלה 2 א של רו"ח ב'), מטעם הבעל, עמ' 17 לחו"ד רו"ח ב'). בנוסף לדעת רו"ח רוזנבלום, הקורונה לא עשויה להשפיע על כלי בית. יצוין כי כיום המשק חזר כבר למסלולו. אציין שבית הדין ניסה לברר אצל המומחים בעניין, והוסבר כי משבר הקורונה לא השפיע על כלי הבית והמטבח. נכון אמנם שבתי מלון ומסעדות קנו פחות והרבה פחות, אבל דווקא הצרכנים הפרטיים הגבירו את הרכישות.

כידוע, קיימות שיטות שונות לחישוב ערך של חברה. המומחה מטעם בית הדין רו"ח רוזנבלום הסביר את שיטות החישוב השונות, ומדוע בחר בנדו"ד בשיטת ה-D.C.F, שהיא שיטת היוון תזרים מזומנים. יצוין שגם המומחה מטעם הבעל, רו"ח ב'), בחר בשיטה זו.

בעניין נכסי האישה – רו"ח רוזנבלום מתייחס לחשבון שעל שם האישה בבנק לאומי. חשבון זה הוא על שם האישה בלבד, והכספים שבו הינן העברות מחו"ל מקרובי משפחה בגרמניה, על כן אין לאזן חשבון זה. ובית הדין מקבל את עמדת רו"ח רוזנבלום, ויוער, החשבון לא נכנס לחישוב חו"ד האקטוארית.

כך גם בעניין חשבון הבנק בגרמניה (COMMERZ BANK) ובו יתרה ביורו, בשווה ערך לש"ח ליום הקרע בסך של 89,453 ש"ח. כספים אלה מקורם ממענקים שנתנים לה בני משפחה. כספים אלה לא נובעים ממאמץ משותף שהרי אינם שכר על עבודת האישה, אלא פרי מתנות או פירות נכסים שהיו של האישה עוד מלפני הנישואין. וכך גם במניות האישה בחברה שהקים אבי האישה, והוא מחזיק ב-80% ממניותיה, כשלאישה 10% מהמניות ואחיה מחזיק ב-10% הנותרים. האישה אינה פעילה בחברה, זכויותיה נוצרו לפני יום הנישואין, והחברה הינה מתנה שניתנה לאישה על ידי משפחה, והיא מוחרגת מאיזון הנכסים.

בתאריך א' באב תש"פ (22.7.20) הפנה בא כוח הבעל לרו"ח רוזנבלום מספר שאלות. לשאלת בא כוח הבעל – מדוע לא תקבל האישה מניות בעין? ענה המומחה, ובצדק – האישה אינה מעורבת בענייני החברה, ולא שייך להעביר לה מניות בעין, ללא השפעה וכו'.

בא כוח הבעל הוסיף ושאל – מדוע לא נוכה משווי החברה את מה שהוריש אביהם של הבעל ואחיו לשנים, ומהם הוקמה החברה. ענה המומחה: "חברת מ' הוקמה בשנת 2000, שש שנים לאחר נישואי הצדדים. אוסיף ואומר, כיום לאחר קרוב למחצית יובל שנים, אין ערך לשווי החברה למה שהקים ויזם אבי הבעל, וכי כל הפעילות והשווי הינה פרי מאמץ של שני הבעלים."

בעניין הקורונה, כבר כתבנו שהקורונה הסתיימה ב"ה. וכן חברות הצליחו לעבור את המשבר, בסיוע ממשלתי. מברור שערכנו עולה שאף שמסעדות ובתי מלון קנו פחות כלי מטבח, הרי שהשוק הפרטי בתחום כלי המטבח, התעורר לחיים דווקא בעת המשבר.

בעניין ניכוי המס – הרי שהמומחה כותב מפורש בדו"ח שחלק מהתחשיב הוא שעור מס החברות הממוצע – 23%, ראה עמ' 12 לדו"ח סעיף ה 4 א. כמו גם מיסים ששולמו (ראה טבלה בסעיף 2 ד, וראה בעמ' 9 לדו"ח רו"ח רוזנבלום סעיף ה).

באשר לטענה כי יש לנכות מס ריווחי הון, וכי כך היא החלטת בית הדין הרבני הגדול, אנו מפנים למה שכתב המומחה מטעם הבעל רו"ח ב'), בעמ' 16 לדו"ח. הוא מעריך את שווי החברה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בסכום של 17,205,756 ש"ח (אגב, קרוב מאד למה שהעריך המומחה מטעם בית הדין – 19,400,000 ש"ח) אלא שרו"ח [ב'] הפחית מהסכום הנ"ל מס ריווחי הון, והגיע לסכום של 11,665,503 ש"ח. יוצא שחלקה של האישה בסכומים הנ"ל הוא 1/4, מחצית ממחצית חלק הבעל בחברה.

וכך כותב רו"ח [ב'] בסעיף 9 ו עמ' 19 :

"לאור הכרעת בית הדין הגדול בתיק 890096/7 בה נקבע כי איזון חברה יעשה לאחר ניכוי מס ריווח, ניכיתי משווי החברה מס ריווח הון, נכון למועד הקובע".

נאמר, אנו תמהים על הראיה שהביא רו"ח [ב']. בתיק 890096, בית הדין חייב ניכוי מס חברות. ויאמר, בתחשיב כבר חושב מס החברות. אולם לא הייתה התייחסות למס ריווחי הון, שבזה לא אמר בית הדין הרבני הגדול לנכות מס.

יותר מכך, רו"ח [ב'] נתן חו"ד בתיק אחר של בית הדין הרבני הגדול, בו ישב גם הח"מ (תיק מס' 1269824). אין ספק שהיה עליו לדעת את אשר הבהרנו מפורשות שיש לחלק בין מס חברות, שחושב במסגרת חישוב השווי, למס ריווחי הון, שבזה קבלנו את עמדת השופט מזוז בבע"מ 4660/16. הדברים נכתבו במפורש, כך כתבתי, וכך הם הדברים גם כאן.

פסיקת בע"מ (4660/16) עוסקת בפסק דין של בית המשפט לענייני משפחה, שהכיר בזכות אישה במחצית המניות בשתי חברות פרטיות שהקים הבעל בחלקים שווים עם שותף, חברות העוסקות בסחר של רכיבים אלקטרוניים, והורה כי חלקה של האישה לא יינתן לה במניות בעין, בשים לב לכך שאינה מכירה את עסקי החברה, והשניים אינם יכולים לשתף פעולה בניהול העסק, אלא בקיזוז שווי המניות משווי חלקו של הבעל בבית המגורים המשותף, אותו תרכוש האישה. הוסיף בית המשפט לענייני משפחה, כי ככל שהבעל ימציא אישור על תשלום מס בפועל בגין מכירת מניות האישה לצד ג', או אישור מאת רשויות המס לפיו הקביעה בדבר זכאות האישה למחצית המניות יוצרת חבות במס, תקבל האישה את השווי בניכוי המס לפי תחשיב "נטו".

סמוך לאחר מתן פסק הדין, הגיש הבעל בית המשפט לענייני משפחה בקשה לתיקון השמטה מקרית, בה ביקש כי בית המשפט יבהיר כי ההוראה בדבר עריכת תחשיב נטו בגין מרכיב המס, תחול גם במקרה שישלם את חלקה של האישה בדרך של משיכת דיבידנד מן החברות. בית המשפט דחה את הבקשה בנמקו, כי על האישה לשאת במס אם העברת שוויין אליה תיעשה בדרך של מימוש המניות ומכירתן, וככל שמימוש זה חייב במס, אולם ככל שהמבקש יבחר לתת לה את שוויין של המניות ממקור מימון אחר, והעמדת המימון תהא כרוכה במס, הרי מדובר בחיוב אישי של הבעל החל עליו:

"כשם שאין המשיבה צריכה לשאת במס ההכנסה החל על משכורות המבקש, ככל שיבחר לממן את חלקה בשווי המניות ממשכורותיו, כך אין היא צריכה לשאת במס הכרוך במשיכת דיבידנד, אשר אף הוא הכנסה מן החברות".

הבעל ערער על כך לבית המשפט המחוזי. בית המשפט המחוזי קבע, כי בית המשפט לענייני משפחה הטיב עם הבעל בכך שאפשר לו תחשיב נטו במכירת המניות, בכפוף לכך שימציא אישור רשויות המס בדבר חבות במס או אישור תשלום המס בפועל, ובפריסת התשלומים על פני שבע שנים. האישה זכאית למחצית השווי, בלא תלות בבחירת המערער לממנו מדיבידנד, המהווה הכנסה לכל דבר ועניין, מה גם שלמשיבה לא יהיה חלק בהנאת החברות מהכספים הצבורים בקופתן, ולכן אין הגיון להטיל עליה את חבות המס במשיכתם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הבעל הגיש לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור, וזו נדחתה, וכך כותב בית המשפט העליון בהחלטתו:

“אשר לשאלת המס הכרוך בתשלום השווי למשיבה, הרי אף היא נבחנת בשים לב לתשתית העובדות והנסיבות בכל מקרה קונקרטי. מעבר לדרוש אוסיף, כי טענות המבקש אינן מגלות טעות בפסק הדין בנסיבות העניין דנן. בית המשפט קבע, כי למשיבה חלק במניות והורה למבקש להעביר לה את חלקה בכסף ולא במניות בעין. ככל שיותר המבקש את המניות בידו ויעביר למשיבה את שוויין מכיסו, הרי לפנינו מכר רעיוני מאת המשיבה למבקש, וככל שימכור את המניות לצד ג' על מנת להעביר לה את חלקה, הרי לפנינו מכר רעיוני של המשיבה לצד ג'. בשתי החלופות הללו לפנינו מכר רעיוני שעורכת המשיבה, ולפיכך עליה לשאת בחבות המס הכרוכה במכר המניות, ככל שישנה. על רקע זה, העמיד בית המשפט לענייני משפחה אפשרות למבקש להציג אישור מאת רשויות המס בדבר חבות במס, בין אישור תשלום מס בפועל במכר לצד ג', ובין אישור עקרוני בדבר חבות במס בגין העברת מניות המשיבה אל המבקש. אולם, על המבקש להבחין בין החבות במס הכרוכה בהעברת המניות מן המשיבה אליו, לבין החבות במס הכרוכה בהעמדת מימון ממקורותיו לצורך תשלום התמורה בגין מניות המשיבה. מס אחרון זה אינו מעניינה של המשיבה ולכן אין מקום שישליך על סכום התמורה בעד המניות. כשם שצד ג' הרוכש את המניות לא יוכל ליהנות מתחשיב נטו בהתאם למס הכרוך בהעמדת מקור המימון, כך הוא הדין אף ביחס למבקש. ודוק: המבקש עשוי לבחור בדרכים שונות למימון תמורת המניות, ביניהן מימון ממקור נזיל שהעמדתו אינה כרוכה בכל מס שהוא, מימוש נכס תוך חיוב במס בשיעור פלוני או משיכת דיבידנד הכרוכה במס בשיעור אחר, וברור שאין לקבל שבחירתו תשליך על התמורה שתינתן למשיבה בעד חלקה במניות.”

הדברים ברורים ומשליכים לנדו"ד.

אם לאישה היה חלק במניות החברה והן היו רשומות על שמה, ומשכך העברתן על שם הבעל הייתה כרוכה במס, על האישה היה לשאת בו. וכך אם היה מחליט הבעל למכור את מניות האישה לצד ג', גם אז היה יכול לנכות מחלקה את המס ששולם בגין המכירה. אולם ככל והבעל ירצה למשוך דיבידנדים מהחברה על מנת לשלם לאישה את חלקה, אין לנכות את חיוב המס מחלקה, כמו שברור שאם היה בוחר לשלם לאישה מהמשכורות אותן הוא מקבל, לא היה רשאי לנכות מחלקה את מס ההכנסה אותו הוא משלם. רק במקרה של מכירת המניות בפועל, ואישור מרשויות המס על המס ששולם בגינן, יש לנכות את המס מחלק האישה, אך אם בוחר הבעל לשלם לאישה באופן אחר, אינו יכול להשית על האישה את המס ששילם כדי להשיג מימון זה.

בפרט בנדו"ד, שבהתאם לתוצאות פסק הדין בעניין הדירה, הרי שמחצית מהסכום לפחות, יינתן לאישה מחלקו של הבעל בדירה ברח' נ', כך שבכל מקרה לא יזדקק הבעל לשלם מס כדי לממן את התשלום לאישה. וודאי אין בדעתו למכור מניות ולהכניס שותפים בחברה משפחתית ז.

כאמור, הפערים בין הדו"ח של רו"ח רוזנבלום, שהוא מומחה מטעם בית הדין, לסכום שקבע המומחה מטעם הבעל (ללא ניכוי המס), אינם משמעותיים כלל, בפרט בחלוקה לארבע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך אנו תמהים על המומחה מטעם הבעל, מדוע לא ציטט את הקטע מפסה"ד 890096, שמחייב ניכוי מס ריווחי הון? פשוט אין כזה קטע. ומדוע לא הביא את פסה"ד הנ"ל, שהבהיר את החלוקה בין מס חברות למס ריווחי הון?

יכלנו גם להשיב לשאלות רו"ח [ב'] והשגותיו על הדו"ח של רו"ח רוזנבלום (עמ' 17 לדו"ח). כמו למשל הטענה שהמועד צריך להיות מועד הקרע ולא סוף שנת הכספים שלפני מועד הקרע. רו"ח רוזנבלום הסביר שלצורך התחשיב יש לקחת את סוף שנת הכספים של 2018, כדי לקבל חתך עמוק ונכון של הנתונים, ראה עמ' 4 סעיף ב. 5 לדו"ח של רו"ח רוזנבלום.

בעניין שעור הצמיחה, אנו תמהים, מדוע רו"ח [ב'] לא שיער את הצמיחה הצפויה לאחר קנייתה של D. שאר השאלות הינן תחשיביות.

נחזור ונאמר, כאשר לפנינו מומחה מטעם בית הדין, הרי חישוביו הינן אובייקטיביים לאין ערוך מאשר רו"ח או מומחה מטעם מי מהצדדים. בפרט בנושא של שווי חברות, שהוא מהדברים הידועים שיש שיטות שונות, וכפי שצינינו המומחים, וכל אחד נוקט בדרך תחשיבית שונה, בתוך הכללים של השיטה, וזאת כדי להגיע קרוב יותר לחקר האמת.

בקשת בא כוח הבעל לחקור את המומחה מטעם בית הדין, נדחית בשתי ידיים. ראשית נאמר, רו"ח [ב'] בחו"ד שלו, שכנע את בית הדין שחו"ד של רו"ח רוזנבלום אמינה ונכונה. אך גם לעצם מהות הבקשה, אין לחקור מומחה מטעם בית הדין, ויש להפנות אליו שאלות, וכן נעשה, ותשובות רו"ח רוזנבלום מתקבלות על דעת בית הדין באופן מוחלט.

כאמור, רו"ח רוזנבלום הינו מומחה מטעם בית הדין, ומומחה מטעם בית הדין אינו אמור להיחקר ע"י מי מהצדדים. כך הם הוראות תקנה 258 יב (ה) לסדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, וכך פסק בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, בתיק 5352/18 (מתאריך ב' באלול תשע"ח (13.8.18)):

לגבי הטענה העקרונית ייאמר כך: האקטואר הוא מומחה שמונה על ידי בית הדין הרבני האזורי. תקנה 258(יב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: "התקנות"), שכותרתה "חוות דעת של מומחה בענייני משפחה" קובעת בסעיף קטן (א) כי בית המשפט לענייני משפחה רשאי למנות מומחה מטעמו, אשר יגיש לו חוות דעת בכתב. עוד קובעת התקנה, כי:

(ד) בעל דין רשאי להגיש למומחה שאלות הבהרה בכתב על חוות דעתו בתוך שבעה ימים מיום שקיבל את חוות הדעת, והמומחה ישיב על השאלות בכתב בתוך שבעה ימים מיום שקיבל את השאלות.

(ה) מומחה שמינה בית המשפט לא יוזמן להיחקר על חוות דעתו אלא ברשות בית המשפט, ובלבד שהוגשה בקשה מנומקת לחוקרו בתוך שבעה ימים מיום קבלת התשובות לשאלות ההבהרה.

תקנות הדיון בבתי-הדין הרבניים בישראל, התשנ"ג, אינן כוללות התייחסות לסוגיה של מינוי מומחה על ידי בית המשפט בכלל, ולסוגיה של חקירת מומחה שכזה, בפרט. ואולם, בית הדין הרבני הגדול (ראו תיק (גדול) -62-7894 1 פלונית נ' ארנטרוי (1.4.2008)), קבע זה מכבר, בהסתמך על הוראות תקנה 258(יב) לתקנות, כי:

בית הדין, כמו כל בית משפט, רשאי למנות מומחה מטעמו אף ללא הסכמת בעלי הדין. האובייקטיביות של מומחה מטעם בית הדין גדולה יותר ממומחה הממונה על ידי בעל-דין, אשר מטבע הדברים מצפה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לתוצאה מסוימת במשפט המתנהל בעניינו. בדרך כלל, יסמוך בית-הדין את ידיו על חוות-דעת המומחה ומסקנותיו ולא יסטה מהן אלא אם קיימת הצדקה עובדתית או משפטית יוצאת דופן לעשות כן. מעמדו העדיף של מומחה מטעם בית הדין מביא גם לכך כי ככלל הוא אינו אמור להיחקר על חוות דעתו אלא ברשות בית הדין, וככל שיש צורך בכך הוא יידרש רק ליתן תשובות בכתב לשאלות הבהרה שיוגשו על ידי בעל-דין. (ראו והשוו: תקנה 258(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 וסעיף 8(ד) לחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995).

[ההדגשה לא במקור].

קביעה עקרונית זו אינה מגלה עילה להתערבות, לאור זאת שעולה היא בקנה אחד עם הוראות תקנה 258(ב) לתקנות, אשר הרציונל העומד בבסיסה שריר גם כאשר מדובר בדיון בעניני משפחה המתנהל במסגרת בית הדין הרבני.

ע"כ לשון החלטת ביהמ"ש העליון.

ומכאן אף לנדו"ד, דעת בית הדין שבנסיבות העניין אין לחקור את המומחה מטעם בית הדין, זאת לאור הפערים המצומצמים בין החוות דעתו לחוות הדעת של המומחה מטעם הבעל (לפי ר"ח רוזנבלום מגיע לאישה ש"ח, 4,850,000 ואילו לרו"ח [ב'], לאחר שנתעלם מהחישוב של ניכוי מס ריווחי הון - 4,301,364 ש"ח), ולאור פגמים אחרים שלדעתנו נפלרו בחו"ד של ר"ח [ב']. דעתנו שחו"ד של ר"ח רוזנבלום הינה אובייקטיבית ונכונה יותר, על כן, על הבעל לשלם לאישה בגין זכויותיה בחברת מ', מכוח איזון משאבים ובהתאם לחוק יחסי ממון, סכום של 4,850,000 ש"ח.

חו"ד אקטוארית

בתאריך ד' בשבט תש"פ (30.1.20) הגישה האקטוארית שמונתה על ידי בית הדין את חוות דעתה, ולאחר שבית הדין עיין בחוות הדעת האקטוארית ובהערות הצדדים, בית הדין מאמץ את חוות הדעת הנ"ל.

לאור תוצאת פסק הדין בהקשר לדירה, יש לתקן את חיוב האישה המופיע בסעיף ג' וסעיף ד' לטבלה (עמ' 7 לחו"ד), כך שבמקום הסכומים המופיעים שם (בסך כולל של 124,075 ש"ח), ירשם 62,037 ש"ח. כך שיש להוסיף לחלקה של האישה עוד 62,037 ש"ח, לסכום של 1,066,001, כך שסך הכול דמי האיזון יעמדו על סכום של 1,128,038 ש"ח.

בהתאם לחוות הדעת ישנם כספים אותם צריך הבעל להעביר לאישה, אולם מדובר בקופות שמועד פירעונן לא הגיע עדיין. ופסה"ד יעודכן ע"פ בחירת הבעל.

- א. הבעל יכול להחליט לשלם לאישה את דמי האיזון בסך הנ"ל.
- ב. לבקש פסיקתאות לקופות, חברות הביטוח. חיובי האישה בהתאם לחו"ד, ינוכו בדרך שיסכימו הצדדים, או יחליט בית הדין.
- ג. הדירה ברח' נ', שייכת לשני הצדדים בחלקים שווים.
- ד. על הבעל לשלם לאישה עבור איזון משאבים בחברת מ', סכום של 4,850,000 ש"ח, ובנוסף בהתאם לדו"ח האקטוארית כנ"ל.
- ה. לאור תוצאות פסה"ד, ימונה שמאי להערכת שווי דירת הצדדים ברחוב נ'. מחצית השווי תנוכה מהסכום שצריך הבעל ליתן לאישה כאמור לעיל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"א בסיון התשפ"א (01/06/2021).

הרב משה בצרי

הרב יצחק הדאיה

הרב צבי בן יעקב – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה